

„De humanist en de rassenkwestie”

Het hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond, van mening, dat de leden van het Verbond het op prijs zouden stellen, een verantwoorde voorlichting omtrent het rassenvraagstuk te ontvangen, besloot enige tijd geleden een commissie te benoemen, die dit vraagstuk vanuit wetenschappelijk oogpunt zou bezien. Aan de hand van een ontwerp, door spreker opgesteld, is een rapport gereed gekomen, dat door alle leden van de commissie wordt onderschreven en door het hoofdbestuur is aanvaard.

Ik kan me voorstellen, dat iemand de opmerking zou maken: het Humanistisch Verbond is toch geen vereniging ter bevordering van de wetenschap; hoe komt het hoofdbestuur er dan toe een rapport te doen samenstellen, waarin de conclusies goeddeels op wetenschappelijk terrein liggen?

Mijn inziens echter is deze bemoeienis volledig gerechtvaardigd. Het Humanistisch Verbond plaatst de houding van mensen tot mens, dus ook die van volk tot volk en van ras tot ras in het centrum van zijn belangstellingssfeer. Het wenst de zuiverheid van die verhouding te bevorderen, het begrip voor de naasten te verruimen en aldus te streven naar een wereld, waarin de mensheid in harmonie kan leven. Ook als men weet, dat een hoge mate van harmonie een onbereikbaar ideaal is, blijft het de moeite waard ze zoveel mogelijk te bevorderen.

* *

Nu staat het vast, dat de tegenstellingen tussen de rassen, de minachting van het ene ras voor het andere, onmogelijk gerechtvaardigd kunnen worden door feiten, die de geestelijke minderwaardigheid van gekleurde rassen, vergeleken met de prestaties van het blanke ras, zouden aantonen. Letterlijk alles, wat in de Verenigde Staten, in de Unie van Zuid Afrika en waar dan ook, wordt aangevoerd om die minderwaardigheid te bewijzen, berust op vooroordeel, ingegeven door emotie, o.a. vrees voor het verlies van een bevoorrechte positie, heerszucht e.d. gevoelens, die een verstandelijk oordeel plegen te vertroebelen. Als dit vaststaat, en ik durf te verzekeren, dat dit zo is, moet het de moeite waard zijn de bewijzen ervoor in wijde kring te verbreiden. Want al hebben wij allen onze vooroordelen lief als een moeder haar kinderen, en al zijn de beste argumenten dikwijls niet in staat er ons van af te brengen, degenen, die niet geheel door vooroordeel zijn bevangen, blijken toch wel bereid te luisteren, bereid tot een gesprek, en zelfs als ze de argumenten trachten te bestrijden, is er al iets gewonnen, omdat ze gedwongen zijn de al te fantastische beweringen terug te houden.

Het is waar, dat er in Nederland van een rassenkwestie eigenlijk geen sprake is, vooral niet, sedert Indonesië zich onafhankelijk heeft gemaakt en we dus geen rechtvaardiging van onze heerserspositie ten opzichte van het bruine ras meer van node hebben. Bij sommige mensen kan men zelfs de neiging bespeuren, de gekleurde rassen te idealiseren. Als redacteur van een volkenkundig tijdschrift ontving ik onlangs een artikel, waarin betoogd werd, dat de Polynesiërs, zo geen engelen, dan toch volmaakte mensen waren en alle blanken, waarmee ze in aanraking kwamen, duivels of zwijnen. (En dit artikel kwam nog wel uit Duitsland, waar de verheerlijking van het eigen ras tot waanzinnige misdaden heeft geleid). De redactie heeft dit artikel geweigerd; ze heeft er geen behoefte aan naast de legende omtrent de voortreffelijkheid van het blanke, er een te doen postvatten van een ideaal bruin mensenras.

Overigens is de zucht, andere groepen dan waartoe men zelf behoort te verheerlijken, niet sterk verbreid. Wie een open oog heeft voor maatschappelijke verschijnselen, kan opmerken, hoe het behoren tot een bepaalde groep bijna automatisch tegenstellingen in het leven roept tot andere groepen. Weet niet iedere Rotterdammer, dat de bewoners van zijn stad, ondernemender, flinker, doortastender zijn dan die van de hoofdstad, en is niet elke Amsterdammer ervan

overtuigd, dat de Rotterdammers in cultureel opzicht bij de bewoners van Amsterdam achterstaan! En hebt U weleens oordelen beluisterd over het karakter van de katholieken, de gereformeerden, de onkerkelijken? Groepstegenstellingen overal. En nu kan men aan iemands haarkleur of neusvorm niet zien, of hij Amsterdammer of Rotterdammer, of hij katholiek, gereformeerd of humanist is. Maar wanneer men in een land woont, bevolkt door verschillende rassen, dan ziet men in een oogopslag of de man of vrouw, die men tegenkomt, tot de eigen of tot de andere groep behoren. En aangezien in zulk een land de oordelen over de eigenschappen der rassen meer verbreid en dieper geworteld zijn dan de oordelen, die ik zojuist noemde over godsdienstige groepen, is de kans op conflicten tussen de samenwonende rassen veel groter dan tussen welke groepen dan ook.

Het verschil in huidkleur e.a. lichamelijke eigenschappen werkt daar, alsof alle leden van onze verzuilde volksgemeenschap een in het oog springend onderscheidingsteken op de borst dragen, zoals de jodenster tijdens de Duitse bezetting. Zo zou ieder onmiddellijk als lid van de eigen of van een andere groep zijn te herkennen en het bewustzijn van verbondenheid of afkeer zou voortdurend levendig kunnen blijven.

Waar blanken en negers in één land wonen, is de tegenstelling wel het grootst. Daaraan werkt waarschijnlijk ook mee, dat negers enige eeuwen lang als slaven van blanke meesters hebben gewerkt. In iedere maatschappij met standverschillen trachten leden van de hogere stand zich op tal van manieren van de lagere te onderscheiden, en ze beschouwen het als een inbreuk op hun rechten, wanneer lager geplaatsten hen in deze dingen nabootsen. In het boek van Heilbronner „De filosofen van het dagelijks brood”, kan men lezen, dat de Engelse aristocraten van de 18e eeuw het een schandaal vonden, als arbeiders thee dronken. Dit was hún voorrecht. Zo iets vinden wij nu vreemd, maar velen in ons gedemocratiseerde volk zouden evenzeer verontrust zijn, indien ze arbeiders oesters met champagne zagen gebruiken. Dit is hún privilege.

De zucht om zichzelf en zijn stand te onderscheiden van lager geplaatsten, is overal sterk, evenals de zucht van velen van die lagergeplaatsten, die onderscheiding te doorbreken.

* * *

Wanneer nu die benedenste bevolkingslagen door hun huidskleur onmiddellijk zijn te herkennen, is elke poging tot overschrijding van de getrokken grens voor iedere toeschouwer duidelijk en ze wordt gewoonlijk gevolgd door een gevoelige reactie. Men zou kunnen veronderstellen, dat blanke arbeiders, die toch ook tot de lagergeplaatsten behoren, solidariteit met hun zwarte klassegenoten zouden betonen. Maar ook arbeiders kennen de zucht zich boven anderen te verheffen en ze willen dus niet met de negers gelijkgesteld worden. Misschien is bij hen, als ze de concurrentie van goedkope negerarbeid vrezen, de tegenstelling tot de zwarten nog sterker dan bij de beter gesitueerden. Het verschijnsel is uiteraard veel samengestelder dan hier kan worden uiteengezet, maar een feit is, dat in het zuiden van de Verenigde Staten in alle lagen der bevolking er velen zijn, die de colour-bar, de slagboom tussen de rassen, noodzakelijk en nuttig achten. Het verschil met de Unie van Zuid Afrika is, dat tenminste de federale regering in de U.S.A. pogingen doet, de scheiding op te heffen, terwijl in Zuid Afrika de regering de meest strenge maatregelen neemt om ze nog vollediger te maken. Vrees van de blanke minderheid voor de groeiende meerderheid der zwarten is hier een belangrijk motief.

Vrees, minachting, en zelfverheffing zijn gevoelsverschijnselen. Maar bij uitingen van gevoelens is het niet gebleven. Iedere bedrijver van een wandaad tracht die daad door redeneren te rechtvaardigen; wanneer wandaden bedreven worden door een groep of door een heel volk, treden er altijd advocaten van kwade zaken op, die een betoog leveren, waarin de misdaad als de meest rechtvaardige handeling wordt voorgesteld. Naar walgingwekkende voorbeelden van dit bedrijf behoeft men ook in Europa niet lang te zoeken. Er wordt gerekend op de critieklozen, die een met kracht uitgesproken en steeds herhaalde bewering gemakkelijk slikken.

Zo vinden ook de meest rigoureuze maatregelen tegen niet-blanken hun ijverige verdedigers. Deze willen bewijzen, dat gekleurde mensen zich niet enkel door lichamelijke, maar ook door geestelijke eigenschappen van blanken onderscheiden. Een van de liefkoosde beweringen is, dat het blanke ras, en daaronder speciaal het blauwogige, blonde zgn. „nordische” ras, een aanmerkelijk hogere intelligentie zou bezitten dan welk ander ras dan ook. Hoeveel blanken, vooral als ze zelf niet bijzonder intelligent zijn, zouden dit niet gaarne horen. En er zijn zulke mooi-bedriegelijke argumenten voor aan te voeren. Zijn het niet de blanke volken, die de wetenschap tot een ongekennde hoogte hebben ontwikkeld en de erop berustende

techniek zo ver gebracht, dat ze zelf vrees zijn gaan koesteren voor een mogelijk misbruik ervan op grote schaal? Vergelijk onze electronische rekenmachines met het rekenen van sommige volken, die nauwelijks tot 10 kunnen tellen. Vergelijk de combines, die het graan maaïen, dorsen, wannen en in zakken storten met het mesje, waarmee volken van andere rassen de halmen oogsten, en twijfel niet meer aan het verschil in aanleg. En velen, die zoiets lezen, twijfelen niet. Zij letten niet op het verzwijgen van de tegen-argumenten in het kwasi-wetenschappelijk betoog. Ik noem enkele:

1. Er kunnen allerlei factoren hebben gewerkt, waardoor mensen met goede aanleg niet tot ontwikkeling zijn gekomen, b.v. afgezonderde woonplaats, slechte voeding.
2. De snelle vordering van het westerse kennen en kunnen is een verschijnsel, dat zich eerst in de 2e helft der 18e eeuw heeft ingezet, terwijl toch niemand kan aannemen, dat de aanleg van de westerse volken in korte tijd enorm zou zijn toegenomen. Er moeten dus andere oorzaken zijn voor de snelle vooruitgang, die ik hier onbesproken moet laten.
3. De Chinezen hadden een hoge beschaving ontwikkeld, toen het gros der Europese volken nog tot de barbaren gerekend moest worden. Wie verschil in aanleg tot de oorzaak van de tegenwoordige toestand verklaart, moet aannemen, dat de aanleg van de Chinezen achteruit is gegaan, die van de Europeanen vooruit. En de evenals de Chinezen tot het Mongoolse ras behorende Japanners hebben zich binnen een eeuw na de opening van hun land door de blanken, tot dezelfde prestaties als deze in staat getoond.
4. Er zijn verschillende gevallen bekend van uitmuntende resultaten van niet-blanken, die in de gelegenheid waren een westerse opleiding te ontvangen.

Tal van argumenten meer zijn er aan te voeren, die pleiten tegen belangrijke geestelijke verschillen tussen blanke en gekleurde rassen. Ik wil er nog slechts op wijzen, dat er enige tijd geleden een rapport is verschenen van de Unesco, het orgaan van de Verenigde Naties, dat o.a. tot taak heeft de ontwikkeling der volken op allerlei gebied te bevorderen. Dit rapport is tot stand gekomen door een internationale gedachtenwisseling tussen beoefenaars van de rassen- en volkenkunde, beoefenaars, die zich tot taak gesteld hebben, alle gegevens omtrent eventueel geestelijk verschil zo objectief mogelijk te onderzoeken. De voorzichtige conclusie luidt, dat psychische rasverschillen, zo ze al bestaan mochten, in elk geval onbewezen zijn. Dit legt ieder, wie de harmonie tussen de volken ter harte gaat, de plicht op te strijden voor een onbevooroordeeld tegemoet treden van mensen, die tot een ander ras behoren. Humanisten vinden hier een plaats naast zendelingen en missionarissen, die protesteren tegen de behandeling, welke, soms met een misbruikt beroep op het Christendom, dat zij trachten te verbreiden, gekleurde medemensen wordt aangedaan.

Het is waar, dat protesten en redelijke argumenten dikwijls afstuiten op vooroordeel en vijandige gevoelens. Maar hoe sterker de wereldopinie zich keert tegen de achteruitzetting van gekleurde volken, des te moeilijker zal het op de duur zijn, deze achterstelling te bestendigen. Daarom kan het zijn nut hebben, dat het hoofdbestuur van het Humanistisch Verbond een rapport ter voorlichting heeft doen samenstellen. Als ik het een sterke verspreiding toewens onder landgenoten van velerlei richting, dan is dit, omdat een verder doordringen van de gelijkwaardigheidsgedachte zelfs onder Nederlanders niet overbodig geacht kan worden.

Prof. Dr. J. J. FAHRENFORT

HET WOORD VAN DE WEEK

VERSCHIJNT
WEKELIJKS
22 SEPTEMBER 1957

Frankering bij
Abonnement
UTRECHT

De Heer
Mevrouw
Mejuffrouw

Onbestelbare exemplaren
terug aan:
Oudegracht 152, Utrecht

Het Woord van de Week

Humanistische radiolezingen uitgesproken voor de Vara-microfoon.

Administratie: Humanistisch Verbond, Oudegracht 152, Utrecht, Postgiro 304960.

Abonnementsprijs bij vooruitbetaling f 1.— p. kwart., losse numm. f 0,25, buitenland f 4,60 p.j.